

ÁI HỮU & THÂN HỮU

Nguyễn Khắc Kinh (Giáo Sư sinh ngữ, Melbourne)

Trước và sau biến cố đổi đời 30-4-1975, hơn hai triệu người Việt đã bỏ nước Cộng-Hoà Xã-Hội Chủ-Nghĩa Việt Nam lưu lạc đến nhiều nước trên thế giới. Sau mấy năm đầu phải vật lộn với cuộc đời mới, cuộc sống dần dần ổn định hơn và có nhiều cơ hội gặp lại người quen hơn, từ đó phát sinh rầm rộ hiện tượng thành lập các hội đoàn, trong đó có các hội ái-hữu này, nọ.

Theo cách nhìn bình thường, người ta hay nghĩ rằng một *Hội Ai Hữu* thường để tập hợp những người có những yếu tố rất gần gũi trong quá-khứ, như cùng học một trường, cùng một ngành nghề, cùng thuộc

một địa-phương nào đó, v.v. Thí dụ: Hội Ai-Hữu Không Quân, Hội Ai Hữu Petrus Ký, Hội Ai Hữu Nam Tín Nghĩa Bình. Và thường thì chỉ có những người có liên-hệ gần-gũi với nhau mới gia-nhập các hội ái hữu như thế.

Tuy nhiên, có lẽ vì số người đủ điều kiện để thành lập một hội ái hữu không có nhiều, đấy là chưa kể những người có đủ điều kiện nhưng không gia-nhập vì lý do nào đó, nên một số hội ái-hữu '*mở rộng vòng tay*' hơn để một số người gọi là 'thân hữu' có thể tham dự cho hội thêm phần đông đảo. Chứ chẳng lẽ một buổi Đại Hội hay Tất Niên của Hội Ai-Hữu XYZ mà chỉ có: Chủ Tịch, Phó Chủ Tịch, Thư Ký và Thủ Quỹ thôi sao.

Mà ngay cả muốn được mang danh 'thân-hữu' thì phải có tí gì liên hệ xa hay gần với hội ái hữu thì những vị 'thân-hữu' ấy mới muốn tham gia. Thí dụ: vợ, chồng, bạn-bè, v.v.. của các hội viên hội ái hữu thì mới ít nhiều cảm thấy có lý do để tham dự một số sinh-hoạt.

Nay trở lại với HỘI ÁI HỮU PETRUS KÝ. Tại quê hương mới của tôi là nước Úc và trong tiểu bang Victoria này, tôi được hân hạnh gặp gỡ, và sau nhiều lần gặp gỡ thì trở thành quen thân hơn với Giáo Sư Lê Phú Thứ và cũng được ông dành cho chút cảm tình. Thỉnh-thoảng trong lúc trò chuyện, tôi có trao đổi ý-kiến với ông về việc xuất bản các loại đặc-san như Đặc-san của Hội Ai-Hữu Petrus Ký hay của các hội khác. Một việc làm tưởng như chỉ là chuyện bình thường, song vô tình lại là làm chuyện phi thường. Đấy là trong cái (có thể là) vô tình, các Đặc-San và những vị thực hiện đã và đang '*ghi chép lại lịch-sử*'. Đọc đến đây, có thể có vị cho tôi là nói quá, sao mà nói chuyện '*dao to, búa lớn*' thế. Nhưng vị nào không tin thì cứ thử ngẫm-ngĩ lại xem có phải là tôi nói quá không?.

Qua sự quen biết tương đối tốt đẹp giữa tôi và giáo sư Lê Phú Thứ, tôi nảy ra ý muốn đóng góp một chút gì nho nhỏ trong một số đặc san nào đó, bằng cách ghi lại một vài điều có thật liên quan đến trường Petrus Ký. Hy vọng quý hội-viên và thân-hữu khi đọc mấy dòng chữ này để tìm lại được chút kỷ niệm về một số lãnh-vực hay hình ảnh của mái trường xưa.

Oi cố hương xa nửa địa cầu,

Nghìn trùng kỷ-niệm vẫn theo nhau.

(Thơ: Thanh-Nam)

Vào lứa tuổi tiểu học, tôi sống tại khu Bàn Cờ rất gần với trường Petrus Ký. Khoảng gần phía sau trường là sân vận-dộng Lam-Sơn, hay còn gọi là sân Petrus Ký. Đây là nơi mà tôi và các bạn trẻ thường đến chơi đá banh hay xem các anh, chị lớn chơi các môn thể thao khác. Có lẽ tôi đã có dịp đá banh chung với một số bạn trẻ đương thời hay sẽ theo học trường này. Hết bậc tiểu-học, tôi đổi chỗ ở từ Bàn Cờ về đường Nguyễn Tri Phương, gần Ngã Sáu (Chợ Lớn) và gần chỗ bán ngao nổi tiếng vào thời kỳ đầu của việc bán loại mốn ăn bình-dân nhưng được rất nhiều người ưa chuộng này. Tuy nhiên, không phải vì thế mà tôi không còn chút duyên nợ nào với ngôi trường này.

Petrus Ký là một trường trung-học công lập lớn nhất và dĩ nhiên nổi-tiếng nhất Sài-Gòn. Khác với xã-hội Úc, trong xã hội của nước Việt-Nam Cộng-Hoà, trường công mới 'có giá' hơn trường tư, nhất là trước hay sau năm 1960, thủ-đô Sài-gòn chưa có nhiều trường trung-học công-lập và các trường trung-học tư-thực cỡ lớn như trường Hưng-Đạo, Nguyễn-Bá-Tòng, v.v.. Vì thế, việc dự thi để được vào học lớp Đệ Thất của trường trung-học Petrus Ký là điều khá quan trọng cho nhiều học-sinh cùng thời với tôi. Và tôi đã nộp đơn thi vào lớp đệ Thất của trường Petrus Ký.

Kết quả: 'tôi thi rớt'. Như quý vị đều biết, việc 'thi tuyển' vào bất cứ lớp học hay ngành học nào cũng đều khó vì sĩ số nhận thì ít, mà sĩ số dự thi thường rất nhiều. Nên nếu thi rớt thì mỗi người, nếu muốn, vẫn có thể

tìm lý do nào đó để an ủi cho việc thi không đậu này.

Song có lẽ nên thành-thật và can-đảm với chính mình để nhìn-nhận rằng: lý do thi rớt là vì tôi vừa dở lại vừa dốt. Chính vì

không ai biết rõ mình bằng mình, nên từ đó đến nay và trong tương lai,

tôi vẫn luôn cố gắng học-tập, hoặc đến trường hoặc tự trau-đồi, để đỡ dốt được chút nào hay chút đó.

Tuy nhiên, không phải vì dời chỗ ở và không thi đậu vào lớp đệ Thất mà tôi ngâm mấy câu thơ 'Anh đi đường anh, tôi đường tôi. Tình nghĩa đôi ta có thể thôi.' Với trường Petrus Ký. Chút duyên mong-manh với nhau vẫn còn vương-vấn trong những tháng năm sau đó.

Không thi đậu được vào lớp đệ Thất trường Petrus Ky thì cũng phải học các trường khác, chứ chẳng lẽ mới tí tuổi đầu mà đã tính chuyện 'Văn-chương, phú lục chẳng hay. Trở về làng cũ học cày cho xong.'. Vì thế, tôi theo học một số trường trung học khác ở Sài-gòn.

Bắt đầu từ năm đệ Thất, học sinh phải học một ngoại ngữ do mình chọn, Anh-văn hoặc Pháp-văn. Tôi không được ai góp ý nên chọn ngoại ngữ nào, nhưng hình như lúc đó tôi đã lơ mờ có ý-nghĩ không tốt về người Pháp và những gì họ gây ra cho nước tôi, nên tôi không chọn Pháp-văn mà chọn môn Anh-văn; nhưng cũng có thể việc chọn lựa này là một phần của số mệnh như câu 'Nhất ẩm, nhất trác giai do tiền định'.

Ngay từ năm đầu trung-học, tôi rất thích học ngoại-ngữ và đã bỏ rất nhiều nhiệt-tình và nỗ-lực vào việc học Anh-ngữ. Hầu như không ngày nào tôi không học Anh-ngữ bằng cách này hay cách khác, và từ đó cho đến nay (song không phải vì vậy mà tôi dám nhận là mình giỏi, mà trái lại tôi thấy khả năng Anh-ngữ của mình còn rất nhiều yếu-kém đến độ sẽ 'không bao giờ' vượt qua được).

Một phần có thể là do năng khiếu của mình, song phần chính là kết quả của sự cố gắng không ngừng, trong những năm trung-học, tôi thường dẫn đầu lớp về môn Anh-văn. Tuy nhiên, đến bậc trung-học đệ nhị cấp (gồm các lớp: đệ Tam, đệ Nhị, đệ Nhất), đáng lý chọn Ban C để học Anh-văn là môn

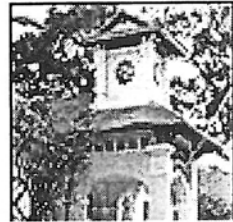
chính (vì hợp với khả năng và sở thích), thì tôi lại chọn Ban B với môn Toán là môn học chính. Vì vào thời đó, có khuynh hướng trong giới trẻ là con trai phải chọn Ban B (toán) mới có vẻ là ‘con trai’, mới là ‘ngon lành’. Chọn Ban A (có các môn chính là: Vật lý, Hoá-Học và Văn-Vật) đã là ‘hơi yếu’, nhưng vẫn còn coi ‘tạm được’. Chứ con trai mà chọn Ban C (là Ban Văn-chương) thì bị xem là ‘yếu quá’.

Có lẽ tôi đã quyết định sai khi chọn Ban Toán thay vì Ban Văn-chương. Thật ra, không phải tôi kém về môn Toán, vì Hình-học Không Gian, Đại-số, Hình-học Phẳng, Số học, Lượng-giác, v.v.. tôi đâu có ngán, nhưng chính ngoại-ngữ mới là sở thích của tôi. Vào năm cuối bậc Trung-học tức lớp đệ Nhất, môn Toán có hệ số năm (khi thi Tú Tài 2, nếu làm bài dư điểm thì sẽ được nhân lên 5 lần thành ra dư 5 lần hơn; còn thiếu điểm nào thì cũng sẽ bị nhân 5 lần lên thành ra thiếu khá nhiều điểm). Còn môn Anh-văn là sinh ngữ chính (trường hợp của tôi) thì chỉ có hệ số 2 thôi. Mà thông thường, học sinh chỉ chú-tâm vào môn học chính, còn các môn phụ thì hay lơ-là. Song chính cái môn phụ là môn Anh-văn lại khiến tôi có thêm chút dính-dáng đến trường Petrus Ký.

Như đã viết ở trên, vì sở-thích học Anh ngữ và nỗ-lực bỏ ra để học nên vào năm đệ Tứ, trước khi thi bằng Trung-Học Đệ Nhất Cấp, Giáo-sư Anh-văn Nguyễn Văn Ngãi thường chỉ vào tôi và nói: ‘Cậu phải mang ít nhất cái Bình về cho tôi.’ (Bình là thi đậu hạng Bình (distinction)). Và vào năm đệ Nhất, qua các bài làm và việc học trong lớp, Giáo sư môn Anh-văn đã nhận xét về tôi: ‘Với trình độ Anh-văn của em, học sinh các trường Petrus Ký hay Chu-Văn-An cũng chưa chắc đã hơn được.’ Sở dĩ tôi kể ra chuyện này vì nhận xét của Giáo sư có đề cập đến trường Petrus Ký, chứ chẳng phải để khoe-khoang hay hợm-hĩnh gì về cái chuyện cá nhân (chẳng có ai nhớ hay làm chứng cả) và ‘xua

như trái đất’ vì đã xảy ra vào những năm đầu của ... *hậu bán thế-kỷ 20*.

Tuy vào năm đầu của bậc Trung-học, tôi đã không được vào học tại trường Petrus Ký, nhưng hết năm cuối bậc Trung-học, khi thi Tú Tài 2, tôi lại thi ở trường Petrus Ký. Suốt 7 năm Trung-học, chút duyên với trường này vậy mà vẫn còn, vẫn có chút kỷ niệm để kể lại cho nhau.

Từ phía cổng chính của trường nằm trên đường Cộng-Hoà, đối diện với Bộ Tư-Lệnh Cảnh-Sát Quốc-Gia Việt-Nam Cộng-Hoà, khi đi vào ta sẽ thấy bức tượng đồng đen nhỏ (chỉ có phần đầu) của ông Petrus Ký, ở giữa sân. Tôi thi ở tầng trệt của dãy nhà bên tay phải. Phòng tôi thi cách nhà cầu (WC) vài ba lớp gì đó. Vào giờ đang thi môn Vật Lý, có một học sinh bỗng bị lên cơn động kinh, ngã đập đầu vào cạnh bàn, chảy cả máu. Lớp thi nhốn-nháo cả lên. Các giám khảo và giám thị lảng xảng đưa học sinh này lên phòng y-tế. Đây là cơ hội bằng vàng cho các thí-sinh hỏi bài nhau. Và đây cũng là dịp cho thấy bộ mặt thật của một vài học-sinh, kể cả bạn học cùng lớp tại trường chính của mình, rất hay hỏi bài người khác nhưng đến khi người ta hỏi lại thì ... dấu kỹ như mèo dấu ...

Đến lượt thi môn Anh Văn, vì là ‘*nghề của chàng*’ nên tôi có dịp tung-hoành một cách có lợi cho một số bạn cùng thi trong lớp, dù lạ hay quen, và một số bạn quen nhưng thi ở lớp khác. Tôi không nhớ chính-xác cho lắm, song đại-khái là có những câu của bài thi thuộc loại giản-dị. Thí-dụ: Đặt 1 câu với WHY. Phần tôi thì dễ rồi, nhưng có thể là hơi khó hay hơi mất thì giờ với một số bạn khác, vì bài thi còn nhiều phần. Thế là tôi

viết khoảng 2 hay 3 câu với chữ WHY, chữ viết khá lớn trên tờ giấy nháp, rồi làm như vô tình đặt tờ giấy nháp sang bên cạnh, để các bạn ở phía sau hay bên cạnh có thể chép lại. Phần tôi thì dĩ nhiên viết câu khác cho riêng mình.

Đối với một vài người bạn thi ở phòng khác, vì hầu như chắc là tôi làm xong bài Anh Văn sớm và đã dặn trước, nên khi ra về sớm tôi đi ngang qua các phòng này và đi về nhà vệ sinh. Một vài người bạn thấy tôi nên xin phép giám-thị cho đi tiểu. Thế là bên trong WC, dù là nơi mang tiếng là chỗ thối tha, bẩn-thỉu, bạn bè vẫn có thể chia ngọt, xẻ bùi với nhau được chút nào hay chút đó. ‘A friend in needs is a friend in deed’ phải không quý vị?

Thi xong môn nào hay thi xong buổi nào thì học sinh lũ-lượm ra về. Chuyện giản-dị thế thôi. Ấy thế mà đời ...*coi vậy mà không phải vậy*. Tại sao lại rắc rối thế nhỉ? Đó là vì vào những năm tôi thi, miền Nam Việt Nam (tức nước Việt-Nam Cộng-Hòa) đang mịt mù khói súng. Cho nên trước cổng trường Petrus Ký có mấy chiếc bàn của các quân binh chủng chờ sẵn để tuyển mộ các sĩ quan cho quân đội Việt-Nam Cộng-Hòa. Trong mấy ngày thi và sau khi thi xong, bao giờ cũng có một số chàng trai ‘*xếp bút nghiên theo việc đao cung*’. Họ đã ‘*ra đi về miền cát nắng, nơi có quê hương mịt-mù thuốc súng . . .*’, đem máu xương của bản thân để cho nhiều người khác có thể sống tương-đối bình-an ngoài vòng lửa đạn.

Tuy nhiên, chiến tranh không có biên giới. Lửa đạn, tang thương, chết chóc lại tràn đến nơi tưởng như rất an toàn và tưởng như đứng ngoài cuộc chiến. Đây là thủ đô Sài Gòn. Và chút duyên của tôi với ngôi trường này chưa hết: tôi đã cầm súng đứng gác hay đi tuần quanh trường Petrus Ký.

Biết bao nhiêu người xuất thân từ ngôi trường này, hay (tạm gọi là) xuất thân ‘tất’

(như tôi) vì chỉ ngồi thi tại trường mà không học hết các năm trung-học. Bao nhiêu người đã công thành, danh toại? Bao nhiêu người đã mộng không thành, danh chẳng đạt? Bao nhiêu người đã đem cái vốn học thức của mình để ích nước, lợi nhà? Bao nhiêu người sống vinh? Bao nhiêu người chết nhục? Bao nhiêu người sống dở, chết dở?

Thời gian thắm thoát tựa thoi đưa. Nhiều người đã ‘*cỏ xanh một nắm*’. Có người không được một nắm đất để cỏ xanh. Cuộc đời dâu bể. ‘*Ai công hầu, ai khanh tướng*’. Ngày nay ngôi trường Petrus Ký vẫn còn đó nhưng đã đổi tên khác ngay từ năm 1975. Xem như còn mà không có. Tuy nhiên, dù ở lại trong nước hay lưu lạc khắp nơi trên trái địa cầu, ngày nào những đứa con hay thân hữu của ngôi trường này còn sống thì những hình ảnh và những kỷ-niệm của trường Petrus Ký vẫn sống động, vẫn được nhắc nhở và chia sẻ với nhau và lưu truyền cho hậu thế bằng cách này hay cách khác. Nhưng tôi không biết mình ‘được’ xếp vào thành-phần nào: ái-hữu hay thân-hữu của ngôi trường nổi tiếng này?

